

הלך לערכאות והוציא מהנתבע ממון שלא כדין ישראל

שו"ת תשב"ץ (חלק ב סימן רצ)

49. דבר ברור הוא שאסור לדון בערכאות של עכו"ם אף על פי שדיניהם כדינינו וכו', וכל זה הוא אפילו דיניהם כדינינו ואין בעמידה לפנייהם זולתי עלוי דתם. אבל אם דיניהם אינו כדינינו הדבר פשוט שהוא אסור והדן לפנייהם הרי הוא גזלן ופסול לעדו עד שישלם מה שנטל ממנו שלא כדינינו, אף על פי שהוא זכה בדיניהם. ודבר זה לרוב פשיטותו לא ניתן ליכתב, עכ"ל.

50. והביאו רבי עקיבא איגר (חושן משפט סימן כו), עיין שם.

[אמנם, לא ברור מדבריהם אם זה גם במצב שבית דין התירו לו לדון בערכאות, או רק במי שהלך לערכאות בלי רשות בית דין.]

שו"ת משנה הלכות (חלק יב סימן שצ)

51. ומה ששאל עוד אם היכא שהב"ד התירו לו לילך לערכאות והוציא ממון בערכאות אם אין הדין כן בדיני ישראל ובדיני ישראל לא היה מתחייב, אי מיחשב ממון זה לגבי המקבל כגזל המבואר במחבר (ח"מ סי' כ"ו ס"א) בישראל המוציא ממון מחבירו בדיני ערכאות שהממון גזל בידו, או דנימא כאן כיון שהלך ברשות ב"ד אין זה גזל אלא היתר ב"ד.

לפענ"ד פשוט דברשות ב"ד נמי אין התובע יכול לתבוע מהנתבע מה שלא מגיע לו, דהב"ד לא נתנו רשות רק לתבוע את שלו וגם זה בקושי ובדוחק כי אין לישראל ליכנס בערכאות אלא כדי להציל עשוק מעשקו התירו, אבל שע"י היתר ב"ד יגזול בסיוע של הבית משפט ויקח ממנו של חבירו ע"י עכו"ם ודאי זה איסור גמור. ואם יודע שאין מגיע לו, חייב להחזיר להנתבע העודף מה שאין מגיע לו וזה פשוט מאד. ואסור לו להיות נבל ברשות ב"ד.

תשובות והנהגות (כרך ד סימן דש)

52. לע"ד נראה דמה שפירשו הגרע"א ונתה"מ שאם אין חיוב בדיני ישראל ולוקח על פי פסק ערכאות הוא גזלן, היינו כשאין חיוב כלל, אבל כשגם בדיני ישראל הנתבע חייב לו בדיני שמים כגרמא, ולהרבה פוסקים יכול התובע לתפוס, בזה י"ל דאף שקיבל ע"י פסק ערכאות נחשב כמוחזק, ואינו חייב להחזירו, ולא נקרא בזה גזלן דהוי מעכשיו כתופס. והיינו בדיעבד כשכבר פסקו הערכאות כן, אבל לכתחילה לילך לערכאות כדי לתפוס על ידם את מה שמותר לו לתפוס מדין תורה, אסור גם כשהשני מסרב לדון בדיני ישראל. וצריך עדיין עיון וברור, ואכמ"ל עוד.

[הרי לנו מכל האמור, שלדעת כמה פוסקי זמנינו, לאחר שפנה התובע לערכאות ברשות בית דין, צריך לברר אחר כך על פי דין תורה אם כל מה שקיבל על ידי ערכאות היה מקבל גם כן על פי דין תורה, ואם נתברר שלקח יותר יחזיר העודף לנתבע.]

[לענין אם מותר לקחת מהכסף גם הוצאות בית המשפט שבית המשפט הטיל עליו]
שולחן ערוך (חושן משפט סימן יד סעיף ה)

53. המתחייב בדין אינו חייב לשלם לשכנגדו יציאותיו, אף על פי שהזקיקו לדון בעיר אחרת. וה"מ דלא מסרב למיקם בדינא, אלא שרוצה לדון בעיר אחרת. אבל אם היה מסרב לבא לב"ד, והוצרך התובע להוציא הוצאות לכופו לירד לדין, חייב לפרוע לו כל הוצאותיו. ויש מי שאומר שאם תבעו בערכאות והוציא הוצאות בדיינים וטוענים, אף על פי שמתוך סרובו הוצרך להוליכו בערכאות, אינו חייב לשלם הוצאותיו.

רמ"א: ויש חולקין וסבירא להו דאם הוצרך להוציא עליו הוצאות לכופו על ידי ערכאות של עכו"ם, חייב לשלם לו (תשובת הרא"ש כלל ע"ג סימן ב'), וכן נראה לי עיקר, ובלבד שעשאו ברשות ב"ד, כדלקמן סי' כ"ו.

שו"ת בית ההוראה (שע"י ישיבת אהבת שלום, חושן משפט, שנת תשע"ג, שאלה ח)

54. **שאלה:** אם אחד הצליח על ידי בית משפט (באישור בית דין) לעשות צו עיקול על דירת חבירו על מנת לגבות את הכסף שהוא חייב לו, האם מותר לו לקחת מהכסף גם הוצאות בית המשפט שבית המשפט הטייל עליו (וכן הוצאות עורכי דין), או כל הוצאות מעל החוב שהוא חייב לו צריך לשלם אותם מכיסו.

תשובה: אם פנו על פי היתר בית דין, מותר גם ליטול ההוצאות ההכרחיות שהיו מחמת זה. עיין חושן משפט סוף סימן י"ד מחלוקת מרן והרמ"א שם, ודעת הרמ"א דחייב לשלם, וכן פסק בש"ך שם.

שיטה שאם קיבל ע"י פסק ערכאות אינו חייב להחזירו

אך, יש הסוברים שלמעשה....
שו"ת משפטי שמואל (שאלה צד)

55. יש לדמות ענין זה גם כן להא דאמרינן בהחובל (ב"ק צב, ב) קרית לחברך ולא ענך גודא רבא שדי עליה. וכתבו (הובא ברא"ש שם פ"ח סי' יז) משם רב פלטוי גאון וז"ל, ראובן שיש לו תביעה על שמעון ומסרב בו לבא עמו לדין, שרשאי להביאו בערכאות של גוים כדי להוציא את שלו מתחת ידו עכ"ל. וכן כתב בספר מישורים (נתיב א' ח"י"ב) בשם רבי יוסף טוב עלם. הרי לך שכשלא שמע דברי חכמים מותר להביא בערכאות של גוים.

ואף על גב דהתם לא קאמרי הני גדולים אלא דוקא להוציא את שלו מתחת ידו אבל בענין אחר לא, מ"מ יש לדייק כך מלישנא דגמרא דקאמר "גודא רבא שדי עליה", וכתב רש"י ז"ל הפל עליו את הכותל דחהו בידים עכ"ל, ומינה יש לדייק כמה מילי, דאע"ג דודאי בהיותו לפני ערכאות של גוים יכבידו עליו העול ואולי יבא לצרה גדולה, מ"מ יש היתר בדבר אחרי דזה פשע בתחלה.

56. גם **בכסף קדשים (סימן כ"ו)** כתב שאמנם עדיף נידוי מאשר להרשות לילך לערכאות, אך היכא שיש ספק אם יועיל הנידוי, ויש אומדנא שיועיל בערכאות של גוים, "יכולים להרשות לילך בערכאות של גוים, גם אם ידוע ודאי שהם יקנסו הרבה וילך לטמיון למשרתי ערכאות של גוים כל הקנס, וכמו שאחר התראה וסירוב הולכים בעש"ג להוציא את שלו, גם אם ידוע שיהיה פסידא על ידי זה אל המסרב כהנה וכהנה."